

ТВОРЕЦЪТ ПЕТЪР ДАЧЕВ В СПИСАНИЕ „ПЛАМЪК“

Д-р Кремена Митева

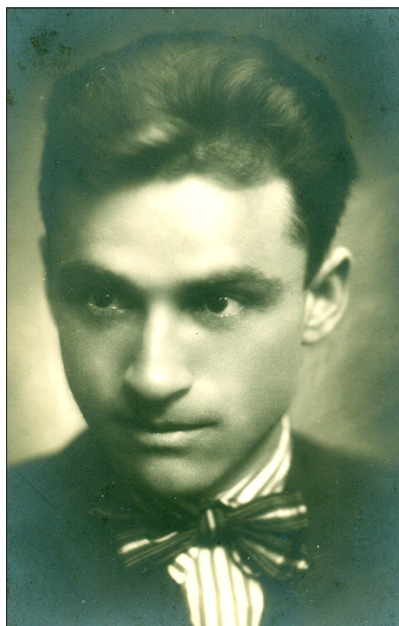
Регионален исторически музей – Добрич

Резюме. Статията има културноисторически характер, като си поставя за цел накратко да представи биографията и първите стъпки в изкуството на един непознат български художник – Петър Дачев, от чието рождение през 2021 г. се навършват 125 години. Разгледани са отзивите за дебютната му самостоятелна изложба в София през 1924 г., която прави впечатление на тогавашните художествени критици със своята оригиналност и модерност. Особен акцент е поставен върху присъствието на художника на страниците на списание „Пламък“ – неразглеждан досега въпрос. Въз основа на архивни сведения е открит и коментиран белетристичен опит на Петър Дачев в Гео-Милевото издание, където художникът се е скрил зад псевдоним. Изследването е богато илюстрирано, като част от изображенията се публикуват за първи път.

Ключови думи: сп. „Пламък“; Петър Дачев; първа изложба; отзиви; неизвестен разказ

Преди 125 години в гр. Котел, в семейството на Мария и Петър Дачеви се ражда един от потомците на Софроний Врачански. Кръщават го Петър Петров Дачев. След време той се утвърждава като добър български художник и публицист. Творец с несистематично художествено образование, П. Дачев повече разчита на наблюдателността, чувствителността и таланта си, отколкото на целенасочена академична школовка¹.

Петър Дачев е роден на 14 юни 1896 г. Получава първоначалното си образование в Добрич, където неговото семейство се преселва в края на XIX век. След това учи в Държавната мъжка гимназия „Фердинанд I“ във Варна. През 1913 – 1914 г. следва два семестра в Държавното рисувално училище в София (лятното полугодие на учебната 1912/1913 година и зимното полугодие на учебната 1913/1914 година). Чувства се обаче неудовлетворен и прекъсва художественото си образование. Започва работа като чиновник във Варна. През 1924 г. П. Дачев открива първата си самостоятелна изложба в София, след което още същата година заминава при свой сродник в Истанбул, където пребивава с прекъсване до 1932 г. (около шест-седем години). В

**Петър Дачев, Дом-паметник
„И. Йовков“ – Добрич,
инв. № 1 320 (о) ПД**

космополитния град се запознава с Владимир Димитров-Майстора. Посещава като гост-ученик Академията за изящни изкуства. Петър Дачев рисува както красивите „цариградски“ пейзажи, така и впечатливи го обикновени хора. През 1926 г. художникът отива за шест месеца в Берлин при брат си – създателя на българския балет Анастас Петров, който по това време се обучава в Германия. След това П. Дачев се връща отново в Истанбул. В София през 1929 г. урежда втората си самостоятелна изложба с „цариградски“ мотиви в Галерията на 6-те, а после пак потегля за града на протоците.

През 1932 г. се установява окончателно в София. Работи като художник и журналист към вестниците „Нови дни“, „Дъга“, „Камбана“, „Нашенец“ и др. Пише статии по повод културни прояви и проблеми на изкуството. Автор е на пътеписи и очерци за живописни кътчета на родината. Проявява се и като илюстратор на издания за деца: списанията „Венец“, „Млад кооператор“,

„Росица“ и пр. Занимава се също с преводи от френски и руски език. През 1943 г. излиза първата му книга – „Непознатият Цариград“, с репортажи от Истанбул, илюстрирана от самия него²⁾. Петър Дачев е приет за член на Съюза на българските художници през 1944 г. Става сътрудник на БТА и на вестниците „Литературен фронт“, „Работническо дело“, „Народна култура“ и др.

Открива третата си самостоятелна изложба в галерия „Форума“ в София през 1948 г. с теми, близки до съвременето. През 1957 г. е отпечатана и втората му книга – монографията за френския художник и скулптор от XIX в. Оноре Домие. Петър Дачев подрежда четвъртата си самостоятелна изложба в Ателието по графика на ул. „Гурко“ в София през 1964 г. с пейзажи от крайморски и планински градчета из България. Издава монография и за българската художничка Екатерина Савова-Ненова (1966 г.). През 1967 г. отива за два месеца в Париж. Пътуването го зарежда с нови емоции и проекти за поредната изложба, но заболява неизлечимо. Умира на 7 октомври 1968 г. в София на 72-годишна възраст.

Още с първата си самостоятелна изложба ненавършилият 28 години П. Дачев предизвиква интереса на публиката и художествената критика. Картините му са изложени от началото на април 1924 г. в единствената пинакотейка у нас – Тръпковата галерия на ул. „Аксаков“ № 18. Художникът пристига от Варна

в София „с една скъсана мушама“ (по собствените му думи)³⁾, но и с големи надежди. Ето какво още си спомня за онова време: „В началото на двадесетте години, в резултат на младежко творческо увлечение под влияние на руския художник Ръорих⁴⁾, дадох оригинална самостоятелна изложба в София (1924), изпълнена с много визионерство, дързост и „модернизъм“ за времето. В нея не липсва и социална тенденция, отразена в цикъла: живот на бедните. Изложбата привлече вниманието на обществеността и за младия художник се изказаха най-насърчително в печата видни худож. критици, като Сирак Скитник, Ал. Божинов, Гео Милев, Ана Каменова и др.“⁵⁾.

В първата си изложба П. Дачев представя над 80 композиции с маслени бои, гваш и туш. Благодарение най-вече на отзивите в тогавашната преса можем да конкретизираме заглавията на почти половината от изложените картини: „Зора“, „Залез“, „Вечер“, „Първобитен град“, „Варварите в Храма“, „Минало“, „Земният и Небесният храм“, „Сън“, „Съзерцание“, „Сияйното езеро“, „Тиха вода“, „Мъртъв край“, „Черният дом“, „Тишина“, „Роден край“, „Самота“, „Отдих“, „Домът на магьосницата“, „Елдорадо“, „Към нови земи“, „Викът на земята“, „Децата на Каина“, „Страждущият Йов“, „Голгота“, „Пролетни облаци“, „Смъртта“, „Дворецът на Смъртта“, „Вечното шествие“, „Улица“, „Тайна“, „Поход“, „Шарманка“, „Бедният Пиеро“, „Бездомници“, „Просяк“, „Затворник“, „Пияница“, „Пред кръчмата“, „Убиец“, „Войната“, „Изкупление“.

Картина от първата изложба,
Дом-паметник „Й. Йовков“, инв. № 1 263/3 (о) ПД

„Хамлет“, Дом-паметник „Й. Йовков“, инв. № 1 263/28 (о) ПД

„Изучаване на Красотата“, Дом-паметник „Й. Йовков“,
инв. № 1 263/36 (о) ПД

В Дом-паметник „Йордан Йовков“ в Добрич се съхраняват 42 творби от първата изложба на П. Дачев⁶⁾, като на гърба на петнайсетина от тях има ескизи или дори напълно завършени други картини. За жалост, повечето са без заглавия. Открихме само няколко озаглавени, някои дори с продажната им цена: „Изучаване на Красотата“ (300 лв.), „Арена“ (150 лв.), „Хамлет“ (100 лв.), „Власт“ (450 лв.), „Червеният град“ (150 лв.), „Борба със Сфинкса“ (150 лв.), „В тъмницата“ (400 лв.), „Танцът на Саломе“.

Първата самостоятелна изложба на П. Дачев е отразена в различни по характер издания: както в близки до управляващия по онова време Демократически сговор вестници като „Свободна реч“ и „професорския“ „Слово“, така и в органа на Радикалдемократическата партия вестник „Радикал“, в обявилите се за независим вестник „Дневник“, в Гео-Милевото списание „Пламък“, във варненския вестник „Черноморец“ и др.

Отзиви се появяват още на 12 – 13 април 1924 г. във вестниците „Свободна реч“, „Радикал“, „Дневник“. В „Свободна реч“ завеждащата рубриката „През световния прозорец“ Анна Каменова (Каменова 1924) е автор на един от първите отзиви за изложбата, озаглавен „Да се върнем към приказките!“. Писателката поставя акцент върху богатата фантазия на автора, който рисува къщи и храмове от неземан град от страната на сънищата и приказките. Сравнява сюжетите им със стихотворението на Едгар По „Градът в морето“ и с представата за легендарния потънал остров Атлантида. Вдъхновена от изложбата, А. Каменова образно обобщава: „Картините на младия художник П. Дачев изглеждат като да са извадени от морското дъно. По тях още блестят светлите капки на водите и светлините, които се оглеждат в тях“.

Отново във вестник „Свободна реч“ и Александър Божинов (Bozhinov 1924) пише отзив за първата изложба на художника. Неговата оценка за картините на младия талант звучи твърде окуражително. Петър Дачев е представен като „неизвестен художник“ от провинцията с „буйно въображение“. Творбите му били изложени в „бедни рамки“, което според нас свидетелства за ограничените материални възможности на автора. Ал. Божинов твърди, че изложбата не намира много ценители. Публиката е малобройна, но той съветва младия си събрат да не се отчайва и да не се отказва от своето призвание. Оценка му за начинаещия художник е ласкава: „От всички млади хора на България, които са излизали със своите художествени опити, П. Дачев е най-интересният в своето творчество: неговият сюжет е странен, природата, която изобразява, е приказка, настроението му е мистично“.

В рубриката „Подлистник“ на в. „Радикал“ Ст. Димитров (Dimitrov 1924) определя изложбата на П. Дачев като „пролетна благовест в градината на родното изкуство“, а за автора твърди, че е показал „ранните ароматни цветя на своята поетична душа“. Художникът е преценен като непознат самобитен творец с голям талант и култура, с „пламенно въображение“, макар и нешко-

лувал. Ст. Димитров поставя акцент върху „деликатния усет към колорита“ и „уравновесяването между тон и ритъм“ в картините на П. Дачев, определени като символични и приказни. Според рецензента творбите отразяват „великата тайна тревога в живота и във вековете“. Ст. Димитров призовава Министерството на народното просвещение⁷⁾ да прояви „надлежен интерес“ към обещаващия млад художник.

Вестник „Дневник“ също откликва на първата публична изява на П. Дачев. Автор на статията „Една интересна изложба“ е Д. Р-в (D. R-v. 1924), който определя художника като „богато надарен с идеи и фантазия“, макар и самоук. Затова според него Дачев трябва да се школува, за да развие таланта си. В част от картините на художника Д. Р-в открива влиянието на немския експресионизъм. За разлика от Ал. Божинов рецензентът твърди, че към изложбата има „голям интерес“ и тя е „несъмнен успех“ за своя автор.

В рубриката „Художествена седмица“ на в. „Слово“ и Сирак Скитник⁸⁾ (Skitnik 1924) се спира на изложбата на П. Дачев. Неговият отзив е най-критичен. Въпреки че нарича художника „даровит“ младеж, посочва и отделни слабости в работите му. Най-вече непонятността на някои от тях и неособената убедителност на изображения „праисторически свят“. Смята, че картините му „носят отпечатъка на хрумвания“ и в тях се „кръстосват чужди влияния – както чисто живописни (тонални), тъй и композиционни“. Според С. Скитник все пак П. Дачев има усет за композиция и „чувство към тона“. Той е талантлив, но познанията му са недостатъчни. Затова го насърчава да работи много и да не бърза веднага да показва всичките си творби пред публика.

Правейки преглед на културния живот за рубриката „Културна Варна“, редакторът на варненския вестник „Черноморец“ Печо Господинов (Gospodinov 1924) съобщава накратко и за изложбата на своя „съгражданин“ П. Дачев, направила „отлично впечатление“ в столицата. Бележката е публикувана едва на 22 юни 1924 г., тъй като изданието е ново и първият му брой излиза само преди седмица – на 15 юни. Според П. Господинов картините на Дачев са концептуални, „носят белега на един *нов* свят“. Несъмненият „композиционен дух“ отличава художника от събратята му. Впечатлява разнообразието в мотивите и изпълнението – романтика, приказност, мистика. Може би несъзнателната алегоричност на някои от картините е оценена като „лош признак“. Макар че творчеството на П. Дачев е все още „неулегнало“, той е наречен „голям талант“ и „многообещаващ художник“.

Този кратък преглед цели да създаде известна представа как тогавашната оперативна художествена критика реагира на първата си среща с никому неизвестния провинциален автор, дръзнал със смелостта на младостта да покори културна София. Явно, самостоятелната изложба на П. Дачев прави впечатление със самобитността си, с модернистичната интерпретация на библейски, приказни, митологични, та дори и социални мотиви.

Тук обаче ще се спрем по-обстойно върху присъствието на автора на страниците на емблематичното Гео-Милево сп. „Пламък“. В малкото статии и книги, в които се споменава творчеството на П. Дачев, се твърди, че отзивът в списанието за първата му изложба е на самия Гео Милев. Рецензията „Две изложби“ обаче е подписана с псевдонима Nic, зад който според Иван Богданов (Bogdanov 1978, 353) стои Николай Райнов (Raynov 1924, 144): „Две изложби – през април, – които обръщат вниманието: двама нови хора в нашата живопис: Петър Дачев и Николай Дюлгеров. **Дачев** стои във въздуха на шаблона и третира дадената форма според волята на своята художническа фантазия. Къщи, хора и природа добиват причудливи фантастични форми в картините на Дачев. Зрителят вижда приказки в стегнат, стилизиран ритъм в линия и боя – понякога с опит за оригинална декоративна стилистика. Дачев е безспорно талантилив художник; българската живопис може да очаква много от него – ако не замръзне в еднообразните страни на приказното и фантастичното“.

Оценката на Н. Райнов е доста ласкава. Според него картините на младия художник са модернистични, декоративно стилизирани – напълно в духа на 20-те години на XX век. Може би именно с това са привлекли вниманието на Г. Милев и Н. Райнов.

Интересното е, че в книжката на „Пламък“ (Raynov 1924), в която е публикуван цитираният отзив, са репродуцирани картини само на двамата представени художници – П. Дачев и Н. Дюлгеров, като картините на Дачев са две, а на Дюлгеров е само една, при това неозаглавена. Петър Дачев присъства с творбите „Страждущият Йов“, дадена като цветно приложение към книжката, и „Шарманка“.

СТРАЖДУЩИЯТ ЙОВЪ — отъ Петъръ Дачевъ

ШАРМАНКА

отъ П. Дачевъ

Още в следващата книжка (№ 5, 1924) на „Пламък“ е публикувана репродукция и на Петър-Дачевата картина „Затворник“. По-рано същата година в

кн. 2 на списанието е отпечатана репродукция и на известната картина на Винсент ван Гог „Затворници“, като разликата в стила на творбите е видима.

ЗАТВОРНИКЪ

отъ П. Дачевъ

Ако прегледаме течението на сп. „Пламък“, ще установим, че в книжките му са отпечатани репродукции най-вече на чужди (главно немски) художници, сред които се открояват Макс Мечгер, Франс Мазрел, Оскар Кокошка, Кете Колвиц, Франц Марк, Ханс Балушек, Макс Унолд, Адолф Федер и други – предимно автори модернисти. Българските художници са представени много пестеливо. Освен П. Дачев и Н. Дюлгеров срещаме още Иван Лазаров, Иван Бояджиев, Анна Балсамаджиева, Христо Каварналиев, Крум Кюлявков и Б. Ленов с техни картини и винетки. Прави впечатление, че нашите автори са от поколението на Гео Милев, като преобладават модернистите, а част от тях, подобно на редактора на „Пламък“, си служат добре и с четката, и с перото. Оказва се, че най-репродуцираният български художник в Гео-Милевото списание е именно П. Дачев – с цели три картини от първата му самостоятелна изложба в София, едната от които е дадена като цветно приложение. Вероятно творбите са подбрани от самия Г. Милев и/или от Н. Райнов, тъй като са близки до собствените им естетически възгледи.

В основния фонд „П. Дачев“ на Дом-паметник „Й. Йовков“ открихме графика, представяща бюст-паметника на Г. Милев в Стара Загора. Известно е, че той се намира в градския парк „Александър Стамболийски“. Изработен

е от бронз, а основата му е черно габро. Негов автор е Емилия Ганчева⁹⁾. Не установихме кога е поставен бюст-памятникът, което донякъде би датирало творбата на П. Дачев. Все пак характерът на изображението и стилът на графиката ни насочват към 50-те – 60-те години на XX век.

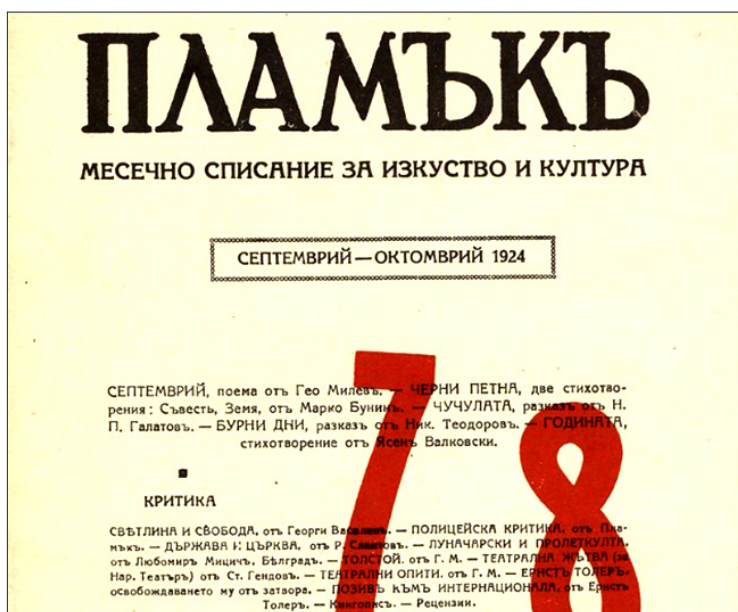

**„Паметникът на Гео Милев в Стара Загора“¹⁰⁾,
Дом-паметник „Й. Йовков“, инв. № 407 (о) ПД**

Следователно десетилетия след смъртта на Г. Милев художникът продължава да се чувства духовно свързан с него. Нямаме сведения доколко близки са били, но фактът, че сп. „Пламяк“ не подминава първата самостоятелна изложба на П. Дачев, е твърде показателен за сходство в художествения им стил. Дватамата се виждат за последно вероятно през лятото или ранната есен на 1924 г., когато П. Дачев напуска България и се установява в космополитния Истанбул.

Открихме и един нов факт: сътрудничеството на художника в сп. „Пламък“ не се изчерпва само с трите негови картини, публикувани в изданието. Попаднахме на автобиографичен текст на П. Дачев, в който той между другото пише: „Скоро след деветоюнския преврат, въпреки една успешна моя изложба в 1924 година в София и примамките на сговористката власт, която бе успяла вече да овладее с тях част от културния елит, аз предпочетох, в един съдбовен за моето изкуство и бъдеще момент, да поема пътя на доброволната емиграция и заминах в Цариград, където се движех в средата на наши политически емигранти – комунисти и земеделци. След моето заминаване Гео Милев напечатва в „Пламък“, наред със своята поема „Септември“, моята работа „Чучулата“, която допринесе не по-малко за окончателното спиране на списанието от сговористката власт“.¹¹⁾

Тези интересни сведения ни провокираха да разгледаме по-обстойно кн. 7 – 8 на „Пламък“ от септември – октомври 1924 г., където по повод една година от септемврийските бунтове през 1923 г. Гео Милев отпечатва своята поема „Септември“. Действително първият текст в проза, публикуван след нея, е разказът „Чучулата“, подписан от Н. П. Галатов (Galatov 1924, 225 – 228). Потърсихме това име в „Речника на българските псевдоними“ на Иван Богданов (Bogdanov 1978), но не го открихме. Няма и други сведения за такъв автор. Затова приемаме за достоверни думите на П. Дачев, че разказът е написан от него. Тоест под псевдонима Н. П. Галатов се е скрил художникът.

Това е важен шрих от творческата биография на П. Дачев. Става ясно, че той е не само талантлив художник и публицист, но също автор на художествени текстове. Във фонда на Дом-паметник „Й. Йовков“ се съхраняват ръкописи и на други негови разкази, сред които обаче не е ръкописът на „Чучулата“. Наистина, тази творба по асоциативен път препраща към кървавите септемврийски събития от 1923 г. Неслучайно е илюстрирана с картината на Кете Колвиц „Селско въстание“.

СЕЛСКО ВЪЗСТАНИЕ, радирунгъ отъ Кете Колавицъ

Сюжетът на разказа най-общо е следният. В една войскова част войниците си правят сламено чучело („чучула“), за да се упражняват на него „в борба с нож“. Именно то, представено в женски образ, е основният персонаж в творбата, даващ нейното заглавие. Чучулата е нарисувана по следния начин: „... един войник ѝ приготви кожата от мръсни парцали, друг – прост скелет от два кръстосани кола и няколко клечки; после я натъпкаха със слама и върху главата ѝ сложиха една дървена каска; най-последовидно повикаха художник и му поръчаха да ѝ изпише на лицето очи, вежди, нос и уста, за да прилича на същински човек“.

Неодушевеното създание е като живо. Това обаче още повече ожесточава войниците, нападащи го като реален враг. Яростта им, както и тази на командващия ги фелдфебел, става все по-голяма. Те безмилостно пробождат чучелото, докато почти го унищожават: „Разкъсаха щикове жестоко и без милост хубостта на прекрасната чучула! Яростта ѝ раздра корема и червата ѝ изско-

чиха навън. Под напора на дивата смелост затрещя нейният скелет и ръцете ѝ се скършиха като ръце на урод: тя цяла се люлееше от вятъра на злобата, с който се разпалваха всички атаки. Лицето ѝ, върху което вдъхновено бе работил художникът, загуби своя безгрижен изглед и цяло потъмня, сбръчка се като изсъхнал лимон и повяхна, обезобразено от някаква жалка мъченическа усмивка; а главата ѝ клюмна безпомощно, люшкана от болки на всички страни. Тя заприлича на дрипа, върху която ненавистта изливаше своята отрова; и от сивобяла – тя позеленя, придоби някакъв мръсен оттенък – изкривена, настръхнала, треперяща“.

Авторът представя промяната на персонажа така, сякаш става дума за човешко същество. Действително чувелото е видяно като страдащо, стенещо създание. То е олицетворено и хиперболизирано. Оживялото чувело от жертва се превръща в палач, който сее смърт. В безумието на нощта потичат кръвави реки. Създава се усещането, че злото е обхванало целия свят, стигнало е дори до небето и ражда ужас в сърцата.

Междутекстовият диалог с Гео-Милевия „Септември“ е предимно контекстуален. Извън този брой на сп. „Пламък“ разказът на П. Дачев трудно би бил прочетен като художествен отглас на Септември 1923 г. До голяма степен тъкмо автобиографичното свидетелство на художника ни помага да възприемем „Чучулата“ като част от „септемврийската литература“. Разгледан сам за себе си, разказът би могъл да бъде тълкуван и по друг начин. Според нас творбата е провокирана от конкретната общественно-политическа ситуация в страната, но е повлияна и от модернистичните търсения в българската култура през 1920-те години. „Чучулата“ е тъкмо такъв модернистичен текст, който кореспондира с модернистичния стил на ранните Петър-Дачеви картини, особено с онези, които са центрирани около образа на Смъртта.

Донякъде е обяснимо защо авторът се е скрил зад псевдонима Н. П. Галатов. Все пак няколко месеца преди разказът да бъде публикуван в сп. „Пламък“, изложбата на художника е горещо адмирирана, най-вече от близките до властта вестници „Свободна реч“ и „Слово“. По това време проф. Александър Цанков е не само министър-председател, но и министър на народното просвещение. Именно към това министерство се обръщат някои от рецензентите, че то трябва да подкрепи по-нататъшното художествено образование на П. Дачев. Дали действително е последвало някакво конкретно предложение? Какво да разбираме под „примамките на сговористката власт“, за които пише в спомена си художникът? Наистина, до известна степен остава загадка защо младият автор решава да живее извън родината си за толкова дълго време. Аргументите, които излага в едно доста по-късно и различно време, може и да са конюнктурни. Напечатаните автобиографични бележки имат официален характер. Те са оформени по начин, който да се хареса на тогавашната социалистическа власт. Много е възможно да са били

част от необходимите документи за кандидатстването му в Съюза на българските журналисти, макар че името на П. Дачев не фигурира сред членовете на организацията.¹²⁾

Творчеството на многоликия, талантлив и космополитен български художник и публицист П. Дачев, живял шест-седем години в Истанбул, обикалял Турция, пребивавал в Берлин, а към края на живота си посетил и Париж; нарисувал хиляди живописни и графични картини, автор на три книги, написал стотици репортажи, е почти неизследвано и непознато. Целта на този кратък текст е да обърне внимание върху началото на неговия път в изкуството, поощрено дори от Гео-Милевото списание „Пламък“; да възкреси образа на една личност, чието творческо дело заслужава да бъде популяризирано.

БЕЛЕЖКИ

1. Въпреки десетилетните усилия на Регионалния исторически музей – Добрич, да популяризира творческото дело на П. Дачев, той си остава все още непознат художник и публицист. Музеят притежава най-богатия музейен фонд за твореца, дарен от неговата сестра Пенка Дачева, който се съхранява в Дом-паметника „Й. Йовков“ и съдържа близо 4000 картини и скици, документи, ръкописи, снимки, вестници, книги и др.
2. Напоследък истанбулските години на П. Дачев станаха обект на изследване от проф. Хюсеин Мевсим от Университета в Анкара. Вж.: (Mevsim 2017).
3. Основен фонд „П. Дачев“ на Дом-паметник „Й. Йовков“, инв. № 1 326. Ръкопис, л. 2. Биографичните бележки за художника са почерпани главно от този архивен документ.
4. Става дума за руския художник, философ мистик, писател и др. Николай Ръорих (1874 – 1947 г.).
5. Основен фонд „П. Дачев“ на Дом-паметник „Й. Йовков“, инв. № 1 326. Ръкопис, л. 1 – 2.
6. Тези културни ценности се популяризират от десетилетия. Още през 2002 г. в Националната художествена галерия в София бяха изложени 42 картини от първата самостоятелна изложба на П. Дачев. Тази временна експозиция гостува също в Художествена галерия „Илия Бешков“ в Плевен и в Художествената галерия в Добрич. През 2005 г. голямоформатни репродукции на четири от картините бяха включени в изложбата „Гео Милев и българският модернизъм“, посветена на 110 години от рождението на поета художник. С шест от картините музеят участва и в изложбата „Между традицията и модернизма. Образи на родното в българското изкуство на 20-те години на XX век“, уредена между 3 май и 5 август 2018 г. в Софийската градска художествена галерия по повод Председателството на България

- на Съвета на Европейския съюз. През юни – август 2021 г. картините от първата изложба бяха представени и във фойето на Дом-паметника „Й. Йовков“ в Добрич.
7. По това време министър на народното просвещение е Александър Цанков.
 8. Използвана е изрезка от вестника със статията на Сирак Скитник от научно-спомогателния фонд „П. Дачев“ на Дом-паметника „Й. Йовков“, инв. № 6.
 9. Благодаря на колегата Валя Сотирова – уредник на къщата музей „Гео Милев“ в Стара Загора, за предоставената информация във връзка с бюст-паметника на поета.
 10. Под това заглавие графиката е вписана в инвентарната книга на Дом-паметник „Й. Йовков“.
 11. Основен фонд „П. Дачев“ на Дом-паметник „Й. Йовков“, инв. № 1 326. Машинопис, л. 1.
 12. Молбата за членство в Съюза на българските журналисти е подадена през 1958 г. Свързахме се със Съюза. Според направената справка Петър Дачев никога не е членувал в организацията.

ЛИТЕРАТУРА

- Богданов, Ив., 1978. *Речник на българските псевдоними*. София: Наука и изкуство.
- Божинов, Ал., 1924. Един нов художник. *Свободна реч*, **1**(52).
- Галатов, Н. П., 1924. Чучулата. *Пламък*, **1**(7 – 8), 225 – 228.
- Господинов, П., 1924. *Черноморец*. **1**(2).
- Д. Р-в., 1924. Една интересна изложба. Изложбата на П. Дачев. *Дневник*, **21**(7 319).
- Димитров, Ст., 1924. Изложбата па Петър Дачев. *Радикал*. **20**(82).
- Каменова, А., 1924. Да се върнем към приказките! *Свободна реч*, **1**(47), 3.
- Мевсим, Х., 2017. *Петър Дачев и Истанбул*. Пловдив: Жанет 45.
- Райнов, Н., 1924. Две изложби. *Пламък*, **1**(4), 144.
- Скитник, С., 1924. Изложбата на Петър Дачев. *Слово*.

REFERENCES

- Bogdanov, Iv., 1978. *Rechnik na balgarskite psevdonimi*. Sofia: Nauka i izkustvo.
- Bozhinov, Al., 1924. Edin nov hudozhnik. *Svobodna rech-Free speech*. **1**(52).
- Galatov, N. P., 1924. Chuchulata. *Plamak-Flame*. **1**(7 – 8), 225 – 228.
- Gospodinov, P., 1924. *Chernomorets*. **1**(2).
- D. R-v., 1924. Edna interesna izlozhba. Izlozhbata na P. Dachev. *Dnevnik-Diary*. **21**(7 319).

- Dimitrov, St., 1924. Izlozhbata pa Petar Dachev. *Radikal-Radical*. **20**(82).
Kamenova, A., 1924. Da se varnem kam prikazkite! *Svobodna rech-Free speech*. **1**(47), 3.
Mevsim, H., 2017. *Petar Dachev i Istanbul*. Plovdiv: Zhanet 45.
Raynov, N., 1924. Dve izlozhbi. *Plamak-Flame*. **1**(4), 144.
Skitnik, S., 1924. Izlozhbata na Petar Dachev. *Slovo-Speech*.

THE ARTIST PETAR DACHEV IN PLAMAK MAGAZINE

Abstract. The article has a cultural-historical character, aiming to briefly present the biography and the first steps in art of an unfamous Bulgarian artist - Peter Dachev, as 2021 marks 125 years since his birth. What is taken into consideration are the reviews for his debut solo exhibition in Sofia in 1924, which impressed the art critics of the time with its originality and modernity. Special emphasis is placed on the artist's presence on the pages of Plamak Magazine – an issue not previously taken into account. Based on archival information, it became known and commented that Peter Dachev made an attempt at fiction writing in Geo Milev's edition, where the artist wrote under a pen name. The study is richly illustrated, with some of the images being published for the first time.

Keywords: Plamak Magazine; Petar Dachev; artist; first exhibition; reviews; unknown story

✉ **Dr. Kremena Miteva**

ORCID iD: 0000-0002-7439-8942

Chief Curator of Yordan Yovkov Memorial House

Regional History Museum – Dobrich

Dobrich, Bulgaria

E-mail: dobrichmuseum@abv.bg